

Redactiewisseling.

Met ingang van 1 Januari 1948 treedt de heer G. L. van Eyn d h o v e n, daartoe gedwongen door zijn drukke werkzaamheden, af als redacteur van de Entomologische Berichten en wordt de redactie waargenomen door ondergetekende. Op voortreffelijke wijze heeft V a n E y n d h o v e n het tijdschrift door de moeilijke periode na de bevrijding heengeholpen en op het ogenblik is een regelmatige verschijning van de Berichten weer verzekerd, dank zij zijn voortdurende bemoeiingen.

In overleg met het Bestuur wordt een rubriek „Korte Mededelingen” geopend, waarin vermeldingen van vangsten, korte biologische opmerkingen enz. opgenomen worden. Men gelieve echter geen berichten hiervoor in te zenden, die ook in een andere publicatie (vergaderingsverslagen, verslag over trekvlinders enz.) verschijnen. Van deze korte mededelingen kunnen geen gratis overdrukken verstrekt worden, daar de kosten hiervan voor de Vereeniging te hoog zijn. Wel kunnen de auteurs, die daar prijs op stellen, overdrukken van het gehele rubriekje bestellen, echter voor eigen rekening. Ik vertrouw in de eerste plaats op de jongere verzamelaars onder de leden om te helpen de rubriek te doen slagen en aldus mee te werken aan de vergroting van de faunistische kennis der Nederlandse insecten.

In het vervolg zullen de citaten in of aan het eind van de artikelen op uniforme wijze geredigeerd worden volgens onderstaand voorbeeld:

M a c G i l l a v r y, D., 1947, Insecten op Amerikaanschen Eik, Entom. Berichten 12 : 126.

In Juni 1947 (Entom. Berichten 12 : 137) deelde de Commissie van Redactie mee, dat in de publicaties in het vervolg „zoveel mogelijk” de vereenvoudigde spelling, de enige thans officieel gesanctioneerde, gevolgd zou worden.

Tot nog toe is van eenheid van spelling in de Berichten echter weinig gebleken, en ook dit nummer bevat nog enige bijdragen in de oude spelling. Dit euvel wordt althans gedeeltelijk veroorzaakt door het nog in voorraad hebben van reeds gezette artikelen. Nu zijn deze echter alle geplaatst en kan de eenheid weer hersteld worden. Ter vermindering van correspondentie worden de inzenders er attent op gemaakt, dat in het vervolg elk artikel in de vereenvoudigde spelling zal verschijnen, tenzij bij d e i n d i e n i n g v a n h e t m a n u s c r i p t uitdrukkelijk het tegendeel verlangd wordt. Ik vertrouw echter, dat ook zij, die in hun dagelijkse correspondentie de oude spelling blijven schrijven, er geen bezwaar tegen zullen hebben, wanneer hun bijdragen gemoderniseerd worden, om aldus het onaesthetische van verschillende spellingen te helpen vermijden.

B. J. L e m p k e.

Toevoegsels aan het artikel Insectensport oud en nieuw*)

door

D. MAC GILLAVRY.

Behalve de reeds afzonderlijk gepubliceerde briefwisseling met B i e r e n s d e H a a n ontving ik nog enige brieven naar aanleiding van mijn artikel over insectensport oud en nieuw.

In de eerste plaats schrijft mij L. v. d. H a m m e n :

„Na het lezen van Uw artikel over Insectensport maakte ik de volgende aantekeningen over zelfmoord bij schorpioenen, alles uit

*) „Insectensport oud en nieuw”, Entom. Ber. 12 : 153—162, 1947.

Kükenthal, Handbuch der Zoologie, deel III (2), afl. 14 (1940) : Zeer verschillend wordt de vraag beoordeeld of schorpioenen gevoelig zijn voor hun eigen gif. Positieve gevallen vermelden Blanchard (1852) en Schneider (1908). Beiden verhalen, hoe twee elkaar ontmoetende *Buthus occitanus* Amoureux op elkaar losstaken. Eén werd getroffen en stierf direct. Sconomepoulos zag hoe een *Buthus australis* L. zichzelf stak en daaraan ten gronde ging." Wat betreft de zelfmoord, spreekt het Handbuch hier van een ring van gloeiende kolen.

De schrijver (Kästner) vermoedt, dat tengevolge van de hoge temperatuur de dieren in het wilde weg om zich heensteken, waarbij zij zich toevallig zelf kunnen treffen. (Ik meen, dat Helman spreekt van een plotselinge goedgemikte steek).

Lankester heeft dat in het wilde weg steken waargenomen bij schorpioenen, die men in een buis met chloroformdamp zet.

De interpretatie van Kästner lijkt mij wel wat geforceerd. Waarschijnlijk lijkt het mij wel, hetgeen ook het Handbuch zegt, dat de werking van het gif door de hoge temperatuur versterkt wordt."

Na inzage van de brieven van Biere's de Haan en mij voegt hij er nog aan toe :

„De oplossing van het vraagstuk lijkt mij nu tamelijk duidelijk :

Sommige schorpioenen zijn gevoelig voor hun eigen gif en dat van hun soortgenoten. Die werking wordt waarschijnlijk heviger bij stijging van temperatuur. Al naar gelang de sterkte van het gif zal verdoving of de dood optreden.

Ten slotte is geconstateerd, dat schorpioenen, die in (doods)gevaar verkeren, hun staart snel in alle richtingen bewegen, waarbij zij zichzelf kunnen treffen. Tegen deze formulering kan niemand bezwaar hebben en tevens wordt de bekende historie, afgezien van de (bij leken algemeen voorkomende) anthropomorphistische interpretatie, zeer waarschijnlijk. Ten slotte moet nog opgemerkt worden, dat de toeschouwers bij het zelfmoordspel na afloop niet blijven wachten of hun slachtoffers weer bijkomen.

A. Reijne roert weer andere punten uit mijn artikel aan.

I Luizensport.

Een kunstschilder, die enige jaren in Noord-Afrika vertoefde, zag daar soldaten van het vreemdelingenlegioen, die zich verveelden, het „jeu aux poux" spelen, waarover hij een aantekening in zijn dagboek maakte die hij mij ter inzage gaf. De spelregels zijn als volgt. Men trekt een cirkel (de arena) en tekent aan de omtrek zoveel vakjes, als er spelers zijn, b.v. acht. Men plaatst de luizen, die men onder de oksels vandaan haalt, in het midden van de arena. Als een dezer insecten de cirkel overschrijdt, komt het terecht in een der vakjes. De eigenaar van dit vakje boekt een verliespunt en knijpt het dier dood. „Ainsi à la fin du jeu on peut compter plus facilement ses pertes et il n'y a pas de discussions" verklaarde een der spelers.

II Schorpioenen.

Volgens deze schilder laat men daar ook schorpioenen met elkaar vechten, maar hiervan kan hij geen bijzonderheden meedelen.

III Dievenlantaarn met lichtkevers.

Een planter in Suriname deelde mij destijds mee, dat gedeserteerde Javaanse koelies, die zich achter de plantage ophielden, als lantaarn een fles met lichtkevers gebruikten. Wanneer men licht nodig had, werd de fles krachtig geschud.

IV Spelletje van Karaïben-Kinderen.

Pater W. Ahlbrink vermeldt in zijn „Encyclopaedie der Karaïben” (Verh. K. A. W., afd. letterk., 1931) als spelen alleen kinderspelen, waarvan er slechts één op een insect (rups ??) betrekking heeft.

Itongo, een soort kleine rups, die een zeer smalle, maar zeer lange gang van ca. 3 dm recht de grond in graaft. De kinderen vermaken zich door een lange grasstengel in de gang te steken en de rups er zo uit te wippen.

V Indiaanse inwijdingsproef.

De wesp- of mierenproef, waaraan Indiaanse jongelingen worden blootgesteld alvorens tot man gewijd te worden, is reeds meermalen beschreven. Dit is echter een inwijdingsceremonie en geen spel.

Dan ontving ik nog een brief van Br. Gennardus uit Nijmegen met de volgende inhoud:

„Na lezing van Uw artikel over Insectensport in de Entom. Ber. van Juli l.l. zijn me enkele dingen in herinnering gekomen, die U wellicht zullen interesseren. Het betreft twee insectenspelletjes, die ik in mijn jonge jeugd (nu ongeveer 15 jaar geleden) nog gekend heb.

Het eerste spelletje draagt een weddenschapkarakter. De medespelers vangen ieder een Hooiwagen (Basterdspin) en trekken tegelijk bij hun dier een der poten uit. Deze uitgetrokken poot wordt op de vlakke hand gehouden en vertoont nog enige tijd spiertrekkingen. Winner van het spel is hij, wiens hooiwagen-poot 't langst in beweging blijft.

Het tweede spel was meer persoonlijk amusement en veel interessanter. Het is als volgt: men neme een reepje papier van niet al te beste kwaliteit. (Wij gebruikten meestal de onbedrukte rand van 'n krant.) Deze wordt over de lengte dubbel gevouwen. Dan vangt men 'n vlieg (kamervlieg of vleesvlieg of iets dergelijks) en trekt er voorzichtig de kop af. De kop wordt tussen het gevouwen papier gelegd

en dan uitgeknepen. Op deze manier krijgt men een zuiver symmetrische tekening in „vliegenbloed” op 't papier.

Intertijd maakten wij op deze manier „fraaie” tekeningen!!

Of deze spelletjes momenteel nog in de gunst staan bij de jeugd, kan ik niet zeggen. Ook indertijd waren ze voor zover mij bekend, niet verbreid. Alleen uit mijn geboorteplaats (Kaatsheuvel, midden-Brabant) weet ik met zekerheid, dat ze bestonden.

Ten slotte wil ik nog een opmerking maken bij Uw artikel en wel bij de aanvulling van Prof. Docters van Leeuwen in verband met het vermelde liedje bij meikever-spelletjes. Dat liedje is mij uit mijn jonge jaren zeer goed bekend. Het werd toen en wordt ook nu nog in heel de omgeving van mijn geboorteplaats gezongen, maar slechts dan, als de meikever vlak voor 't opvliegen de bekende pompbeweging met 't achterlijf maakte. Bij opgeprikte dieren heb ik 't liedje nooit horen zingen.”

Als vierde brengt J. Wilcke ook nog een bijdrage over een spel met spinnen, dat nog mooier is dan hetgeen Roepke van de Javaanse jongens meedeelde :

„Voor uw rubriek Sport met Insecten heb ik nog een kleine bijdrage. Ik zag dit spel pas voor het eerst toen ik een paar weken geleden in Haarlem was (Sept. 1947), waar de kinderen zich op het ogenblik vermaken met kruis- en andere webspinnen.

Van een dunne twijg buigen zij een flinke lus, waarvan ze de beide losse einden in de hand houden, en in dit houten raampje scheppen ze buiten een spinnenweb met de spin er midden in. Het web blijft mooi uitgespannen en de spin blijft onverstoort in het centrum zitten. Met dit apparaat gaan de kinderen naar huis en houden het web zo dicht mogelijk bij een vlieg, die over raam of tafel loopt, zodat er voor het slachtoffer weinig anders overblijft dan in het web te vliegen, waar het door de spin wordt gegrepen en uitgezogen.

Misschien is deze sport niet nieuw, maar ik nam ze nooit eerder waar.”

Zo juist deelt mijn zuster, Mevr. Neytzell de Wilde, die Indonesië, speciaal Java, door en door kent, mij mede, dat op Java algemeen bij de inlanders de overtuiging heerst, dat schorpioenen, die geen uitweg weten, zelfmoord plegen. Zelf was zij er meermalen getuige van dat haar bediende zich er mee vermaakte :

„In 1905 in Kediri werd de areng (houtschool) aan huis gebracht en daar bevonden zich dan honderden kleine schorpioenen tussen. Daarom werd alles eerst uitgestort in de zon. De schorpioentjes zochten dan een goed heenkomen en de areng werd hanteerbaar. Onze „oppas”, die met zijn vrije tijd geen raad wist, ving dan een paar diertjes en zette ze om beurten in een kring van areng of kiezelsteentjes en belette ze met een lidi (vezel van palmbiad), om er uit te gaan, tot het schorpioentje zich met de angel doodstak, tot zijn groot vermaak. De beestjes waren 1 tot bijna 2 cm groot en grijs.”

Het is dus een kleine schorpioen uit de bergbossen waar de kolenbrandrijen zijn. De diertjes voelden zich natuurlijk in de laagvlakte in de volle zon niet op hun gemak. Van kunstmatige temperatuurverhoging door kolenvuur is zelfs geen sprake. Van wild heen en weertzwaaien van de staart zag zij niets, op een gegeven moment had het dier er blijkbaar genoeg van.

Amerongen, Rusthuis „Charlois”, November 1947.